קריאות חוזרות ונשנות

ספר האלף בית של תום זיידמן פרויד

قراءات متكررة

كتاب الألف باء لتوم زايدمان فرويد

تعرض هداسا غولدويخط في معرضها الفردي أعمالًا جديدة تتناول كتاب الألف باء المخفي للفنّانة، الكاتبة والرسّامة توم زايدمان فرويد (1892-1930).

في العام 1918، وعندما كانت فنّانة شابة، الّفت زايدمان فرويد كتابًا للأطفال الصغار يتضمن أحرف الأبجدية. بعد أن اطلع شلومو زلمان شوكن على الكتاب، استدعى شاي عجنون وطلب منه كتابة 22 قصيدة للرسومات التوضيحية في الكتاب، لكن ولأسباب مختلفة تم إلغاء المشروع، أما كتاب الألف باء الذي رسمته وصممته زايدمان فرويد فلم يرى النور. في هذا المعرض تختبر غولدويخط بطرق مختلفة المواد الخام للكتاب الموجود في أرشيف شوكن في القدس، من خلال الحوار مع الشخصية والمؤلفة زايدمان فرويد وظروف حياتها المأساوية.

تتناول أعمال غولدويخط، أحيانًا عديدة، اللغة، وخاصة نقطة التماس بين مبنى اللغة واستخداماتها الحميمية والخاصة. وتركز اهتمامها بحيّز ما قبل اللغة، كحيّز أولي، مكشوف وعرضة للأذية على خلاف التعامل مع اللغة كهيكلية مُنظمة.

تركز غولدويخط في المعرض هذا على ألواح النقوش التي أعدتها غولدويخط لرسومات الأحرف في كتاب الألف باء، كتمثيلات ثلاثية الأبعاد للأحرف. أعمال الفيديو والتصوير تحاكي عملية إنعاش مواد كتاب زايدمان فرويد. تتحول ألواح النقوش في صور غولدويخط الفوتوغرافية من كونها مجرد كيان احتمالي إلى حقيقية ومادية. النقوش ذات اللون الغامق والتي تظهر عليها علامات تآكل المادة والوقت، تبدو وكأنها شاهد. ذاكرة لمواد ألواح النقوش واستخدامها يرتبطان بالمكانة التاريخية للتصوير الفوتوغرافي كشاهد على شيء ما مفقود، بصمة مؤشر في هذه الحالة، لشيء لم يتحقق بعد.

في عمل الفيديو لكتاب الألف باء (ألواح نقش)، تظهر يدي نائب مدير مكتبة معهد شوكن، وهو يفتح قطع الورق التي تُغلّف ألواح النقش منذ سنوات عديدة. نقوش الأحرف معروضة إلى جانب مقاييس الضوء واللون المتغيّرة، والتي تعكس انكشاف لوح النقش على الضوء، وهو ما يحيل إلى شاشات المراقبة الطبية التي تقيس مؤشرات النبض والتنفس.

تُحوّل نظرة غولدويخط للمواد الخام التيبوغرافية إلى رسوم بيانية متحركة، ذات جودة مكانية وجسدية تؤكد على البعد المادي للحروف، وعلى الفضاء الذي تشغله، وهي للوهلة الأولى عملية تتجسّد في اللحم. يردد هذا التحول صدى ظاهرة الحس المرافق (الذي يختبره الكثيرون وبضمنهم غولدويخط)، ظاهرة عصبية تتيح اختبار حاسة معينة عن طريق حاسة أخرى وتحيل إلى اللقاء الجسدي مع الحروف؛ سابقة للغة، حسية وشهوانية. الإصدار والإنميشين اللذين تخلقهما غولدويخط في المعرض يطرحان مسألة شراكة المصير، التي تستدعي لقاء لم يكن ليتاح بطريقة أخرى.

בתערוכת היחיד מציגה הדסה גולדויכט גוף עבודות חדש העוסק בספר האלף בית הגנוז שיצרה האמנית, הסופר , והמאיירת תום זיידמן פרויד (1892–1930).

ב־1918, בהיותה אמנית צעירה, יצרה זיידמן פרויד ספר לפעוטות שבמרכזו אותיות האלף בית. לאחר שראה שלמה זלמן שוקן את ספרה, הזמין את ש"י עגנון לחבר עשרים ושניים שירים לאיורים, אך מסיבות שונות נגנז הפרויקט, וספר האלף בית, כפי שאיירה ועיצבה אותו זיידמן פרויד, מעולם לא יצא לאור. בתערוכה זו בוחנת גולדויכט, באופנים שונים, את חומרי הגלם של הספר הנמצאים בארכיון שוקן בירושלים תוך קיום דיאלוג עם דמותה ויצירתה של זיידמן פרויד ונסיבות חייה הטרגיות.

עבודתה של גולדויכט עוסקת לעיתים קרובות בשפה, ובמיוחד בתפר שבין מבנה השפה והשימוש האינטימי והפרטי בה. עיקר עניינה הינו המרחב הפרה שפתי, כמרחב ראשוני, חשוף ופגיע בשונה מעיסוק בשפה כסטרוקטורה מוסדרת.

בתערוכה, מתמקדת גולדויכט בגלופות שהוכנו לאיורי האותיות בספר האלף בית, כייצוג תלת ממדי של האותיות. עבודות הווידאו והצילום מדמות מעין פעולות החייאה של חומרי הארכיון של זיידמן פרויד. בתצלומיה של גולדויכט, הופכות הגלופות לממשיות וגשמיות מהיותן קיום פוטנציאלי בלבד. הגלופות, שצבען כהה וסימני שחיקת החומר והזמן ניכרים בהם, נדמות כמצבה. זכרון החומר של הגלופה ושימושה אף חובר למעמדו ההיסטורי של הצילום כעדות לדבר מה שאבד, הטבעה אינדקסיאלית, במקרה זה, של דבר שטרם התגשם.

בעבודת הוידיאו **ספר האלף בית (גלופות)**, נראות ידי סגן מנהל הספריה במכון שוקן, כאשר הוא פותח את פיסות הנייר העוטפות את הגלופות זה שנים רבות. גלופות האותיות מוצגות לצד מדדי אור וצבע משתנים, המשקפים את חשיפת הגלופה לאור באופן המאזכר מסכי מוניטור רפואיים שמודדים סימני דופק ונשימה.

מבטה של גולדויכט הופך את חומרי הגלם הטיפוגרפים, לתרשימים נעים, בעלי איכויות מרחביות וגופניות המדגישות את הממד הפיזי של האותיות, את החלל שהן תופסות, לכאורה הליך של התגלמות בבשר. טרנספורמציה זו מהדהדת את תופעת הסינסטזיה, (שחווים רבים וביניהם גם גולדויכט) תופעה נוירולוגית המאפשרת לחוות חוש מסוים דרך חוש אחר ושולחת למפגש גופני עם האותיות; פרה שפתי, חושי, וחושני. ההוצאה לאור, ההנפשה שיוצרת גולדויכט בתערוכה כולה מעלה על הדעת גם שותפות גורל, המזמנת מפגש שלא היה מתאפשר אחרת.

طاقم خزانة المعرض: أوريت بولغرو، روتم زرقة زاخ، ليئور برنياع، يردين الغربلي، ماريا خطيب، يثرب خطيب
طباعة الصور: دانيال سيغل **تحرير:** دوتان غلودووسر
جزيل الشكر لراحيلي أدلمان، أرشيف شلومو زلمان شوكن ومعهد شوكن لدراسة اليهودية على الاتاحة السخية لمواد كتاب الألف باء، ولجميع موظفي معهد داني هكر وباروخ يونين على المساعدة والتفاني في انجاز هذا العمل.

צוות אוצרות: אורית בולגרו, רותם זרקה זך, ליאור ברנע, ירדן אלגרבלי, מאריה חטיב, יתרב חטיב
הדפסת תצלומים: דניאל סגל **עריכה:** דותן גולדווסר
בתודה מרובה לרחלי אדלמן, לארכיון שלמה זלמן שוקן, ולמכון שוקן למחקר היהדות על הגישה הנדיבה לחומרי ספר האלף בית, ולעובדי המכון דני הקר וברוך יונין על עזרתם המסורה במימוש עבודה זו.